

ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ*
(Հատվածներ)

Թարգմանություն
ՎԱԶԳԵՆ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆԻ

* * *

Լսի՛ր ինձ, Աստվա՛ծ,
Դու, որ աստված ես ամե՛ն մի մարմնի, ամե՛ն մի հոգու,
Ըստ դավանության աստվածաշնորհի,
Եվ երկայնամիտ ու բազումողորմ, ըստ սուրբ Հովնանի,
Ծնո՛րն արա ինձ, որ օրհնյալ կամքիդ բարեհաճությամբ
Ավարտի հասնի աղերասմատյանն...
Այս ողբերգական, որ սկսել եմ:
Եվ մինչ այժմ ես, երբ ոտք եմ դրել այն ճանապարհին,
Որը տանում է դեպի պատրաստած օթևաններդ,
Արցունքներով եմ խոսքս սերմանում,
Երբ հասնի ժամը հնձի հավաքման,
Թող որ կատարյալ քալությամբ դառնամ գոհ ու բերկրալից՝
Ընտիր խրճերի երջանիկ բերքով:
Չտա՛ս ինձ սրտի անորդի արգանդ, Իսրայելի պես,
Ոչ էլ աչքերի ցամաք ստիճքներ, ո՛վ ամենագո՛րծ:
Լսի՛ր բանական աղաչանքներին, հզոր ողորմա՛ծ,
Նախքան երկնքին, երկինքը՝ երկրին,
Եվ սա՛ ցորենին, գինուն ու ձեթին,
Իսկ սրանք բոլորն էլ Իսրայելին:
Երկնավորների աղերսն, ուղղված քեզ,
Թող որ ավելի ազդի իմ հոգուն,
Քան թե տայրերին ապականացու:
Դու ստեղծող ես, իսկ ես՝ միայն կալ.
Տարակուսվածիս այս հեծեճագին

* Գրիգոր Նարեկացու այս հանճարեղ ստեղծագործությունը աշխարհաբարի վերածելու առաջին երախտավորներից եղան Գարեգին արքեպիսկոպոս Տրապիզոնցին, Թորգոմ արքեպիսկոպոս Գուշակյանը և շնորհալի բանաստեղծ-թարգմանիչ Մկրտիչ Խերանյանը: Սակայն Նարեկացին այն հեղինակը չէ, որի երկի կատարյալ թարգմանությունը հնարավոր լինի մեկ կամ մույնիսկ մի քանի մարդկանց ջանքերով: Մենք ևս համարձակվեցինք մեր համեստ ուժերը փորձել այս ծանր ու դժվարին գործի մեջ, անշուշտ մեծ երկյուղածությամբ և առանց վերջին խոսք ասելու հավակնության: Աշխատանքը դեռևս ընթացքի մեջ է, իսկ թե որքանով է երաշխավորվում նրա հաջողությունը, այդ արդեն մենք չէ, որ պիտի ասենք:

Վ. ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Աղերասանների սկզբից հայտնի՜ր կամքդ բարեգութ,
 Որ կարողանամ գորանալ այստեղ,
 Որպեսզի երբ որ երկինքը վերին իմ առաջ բացվի,
 Չլինի հանկարծ, լույս վայելելուն անվարժ, անընտել,
 Մի մոմի մման հալվելով իսպառ ջնջվեմ մեջտեղից:
 Միրս տո՛ւր զրկվածիս, ինչպես ասողն է գոչել աղոթքով.
 Ուժ՝ թալկացածիս և կլանք՝ մաշվածիս խոնի խաթերից,
 Ոչ թե անձկությամբ ու տառապանքով քեզ որոնելուց:
 Ա՛ն ավանդն իմ այս աղաչանքների
 Եվ ողորմության շնորհներդ տո՛ւր,
 Ընդունի՛ր փոքրը այս՝ տկարիցս
 Եվ հզորիցդ՝ մեծը շնորհի՛ր:
 Զորավոր դարձրու խոսքերս զղջման՝
 Ուղարկելով մեզ հոգի բարձունքից՝
 Քո աստվածաշունչ այն պատգամներով,
 Որ զետեղել եմ այս մատյանի մեջ:
 Ծմաբսությանքդ լուսավորելով
 Առակով ասված խոսքը Եսայու,
 Հաճի՛ր, բարերա՛ր, պարզել մահվան արժանավորիս՝
 Իմ անարգանձան պղնձի տեղակ՝ շնորհիդ ոսկին,
 Անգարդ սևաթույր իմ երկաթի տեղ՝
 Հրաշեկ պղինձը Լիբանանի,
 Որ օրինակն է առաքինության:
 Ինչո՞ւ կարծրացնես սիրտը եղկելուս, անճառ ահավո՛ր,
 Որ չթափանցի երկյուղդ այնտեղ:
 Թող որ անվաստակ չմնամ փոքր այս աշխատանքից,
 Ինչպես զրաջան սերմնացան ամուլ, անբերրի հողի.
 Թող չպատահի ինձ հանկարծ երկնել, սակայն չծնել,
 Ողբալ՝ չարտասվել, խորհել՝ չհառաչել,
 Ամպել՝ չանձրնել, գնալ՝ չհասնել,
 Քեզ ձայն տալ, և դու ձայնս չլսես,
 Պաղատել, սակայն անտեսված մնալ,
 Կողկողել, սակայն դու չողորմես,
 Աղաչել քեզ, բայց ոչինչ չշահել,
 Զոհեր մատուցել, բայց չճենճերել,
 Քեզ տեսնել, սակայն ձեռնունայն դուրս գալ.
 Լսի՛ր ինձ, նախքան ես կդիմեմ քեզ, ո՛վ միայն հզո՛ր:
 Մեղքերով սպրած օրերիս չափով՝
 Անվնար թողած պատժի տուգանքը
 Ինձ՝ չարագործիս, նոր տանջանքներով վճարել մի՛ տուր:
 Փրկի՛ր ինձ, գթա՛ճ, լսի՛ր, ողորմա՛ճ:
 Մարդասեր եղի՛ր իմ հանդեպ, ներո՛ղ,
 Խնայող եղի՛ր, ո՛վ երկայնամիտ,
 Պաշտպանի՛ր, ապավե՛ն, բարերարի՛ր, հզո՛ր,
 Ազատի՛ր, ամենակա՛լ, կլանք տո՛ւր, նորոգո՛ղ,
 Վերականգնի՛ր, ահավո՛ր, լուսավորի՛ր, երկնալի՛ն,
 Բժշկի՛ր, հնարագե՛տ, քալի՛ր, անքնի՛ն,
 Պարգևատրի՛ր, առաւոռձե՛նն, շնորհագարդի՛ր, աննախա՛նձ,
 Հաշտվի՛ր, անափստակի՛ր, ընդունի՛ր, անխակալ,
 Զնջի՛ր պարտքերս, օրհնյա՛լ:
 Երբ թշվառության պահին աչքերս սևեռած լինեմ.
 Ինձ ապստնացող զույգ վտանգներին,
 Թող որ տեսնեմ քո փրկությունը, հո՛ւյս ու խնամակա՛լ:
 Եթե հայացքս դեպի վեր հառած՝
 Դիտելու լինեմ ամենագրավ ուղին սոսկալի,
 Թող խաղաղության հրեշտակդ ինձ պատահի սիրով,
 Իսկ վերջին օրս, շունչս արձակելիս,

Ցույց տո՛ւր երկնա՛իւն երջանիկներից
 Մի լուսաթոփչ ու մաքուր հոգի,
 Որ հասնի ինձ մոտ սիրուդ պարզևով,
 Նաև վախճանված արդարներից ինձ կարեկից հասցրո՛ւ:
 Հոռափառ օրս չարագործիս, տե՛ր,
 Քո անակնկալ բարին շնորհի՛ր,
 Ո՛վ բարեքանալ փրկի՛չ բոլորի,
 Հիվանդ ոչխարիդ որպես ուղեկից
 Չլինի որ տաս դժնդակ գազան:
 Մեղքով մեռածիս պարզևի՛ր, գթա՛ծ, անապական կյանք
 Ու կործանվածիս ծանր պարտքերից՝ քո փրկությունը:
 Բան Բ

*
* *

Սրտիս դառնահեծ հառաչանքների
 Վայն ու ողբաձայն աղաղակները
 Վերընծայում եմ քեզ, ո՛վ գաղտնատես.
 Եվ իմ սասանված մտքի ճենճերող
 Իդձերի պտուղն ու բերքը դրած
 Անձս տոչորող թախծի կրակին՝
 Կամքիս բուրվառով առաքում եմ քեզ:
 Սակայն կնայես նրան, ո՛վ գթած,
 Ու կհոտոտես ավելի սիրով,
 Քան պատարագն այն բոլորանվեր,
 Որ մատուցվում էր ծխով թանձրաբարդ:
 Ընդունիր հյուսվածքն իմ այս կարճատև ու սեղմ խոսքերի
 Բարեհաճորեն, ոչ թե բարկությամբ:
 Բանական զոհիս մտքի խոհածուսի սենյակի խորքից
 Սրտիս անձկությամբ ելած կամավոր այս նվերը թող,
 Ողջակիզվելով պարարտակուտակ ճարպիս զորությամբ,
 Բարձրանա ու քեզ հասնի անհապաղ:
 Եվ աղերսախառն դատի մտնելս քեզ հետ, ո՛վ հզո՛ր,
 Թող քեզ տաղտկալի չթվա հանկարծ,
 Ինչպես ձեռքերի կարկառումն ի վեր
 Ամբարշտացած Հակոբի ցեղի,
 Որի դեմ բողոք գրեց Եսային
 Կամ թե սաղմոսի առակում հիշված
 Անիրավությունը Բաբելոնի,
 Այլ ընդունելի թող լինի այն քեզ,
 Ինչպես Սելովի խորանի անուշ խնկաբուրումը,
 Դավթի նորակերտ խորանի՝ հանուն այն տապանակի,
 Որն իր վերստին գերեղարձությամբ
 Վերագտնումն է խորհրդանշում,
 Ասես, նաև իմ կորուսյալ հոգու:

*
* *

Ընտիր բարության ո՛վ անկշռելի անսահմանություն,
 Արդ ընդունեցիր քո ընտրյալներից
 Դու քեզ արժանի ու ախորժելի բոսրը կենդրուկի,
 Մինչդեռ ես այստեղ, ըստ արժանիքիս,
 Ստացա միայն դրա համեմատ
 Բազմակրկնակի բարդված պարսավեր:
 Բայց եթե այսպես անքիծներն էին նաև աղերսում,
 Հապա ինձ համար, որ դժնաբարո

Բոլոր մարդկանցից խիստ վրիպեցի,
 Նախատիկների ի՞նչ տողեր հյուսեմ:
 Անտառ վարքով մոլոր ընթացա հանց վայրենամիտ.
 Շրթունքներովս համարձակվեցի
 Բարբառել անվերջ երկաւեր խոսքեր.
 Խեղճի մոլութեամբ սիրահարվեցի
 Ամոթալի ու զազիր գործերին.
 Փքվեցի անգուսպ, վերացա ես, որ
 Քիչ հետո մահվան հողն եմ իջնելու.
 Գոռուզացա ու բարձրամտեցի,
 Երբ նույնիսկ հոգուս գրավականի՝
 Շնչատությանս, տնօրենը չեմ:
 Ամբարշտացա փոշիս շնչավոր,
 Սնապարծեցի կալս ձայնավոր,
 Խիստ հպարտացա հողս անարգված,
 Հույժ խրոխտացա մոխիրս մերժելի,
 Բազուկ բարձրացրի բաժակս փշրելի.
 Տարածվեցի շա՛տ, շատ ավելի, քան վեհագույնները,
 Սակաւ ետ մղված՝ նորից ինքս իմ մեջ ներամփոփվեցի:
 Բարկության բոցով ժպրհեցի ցոլալ տիղմիս բնական.
 Մեծամտեցի որպէս մի անմահ
 Ես, որ մահվան եմ ենթակա անբան չորքոտանու պես.
 Գիրկս բաց արի այս կյանքի սիրուն.
 Դեմքի փոխարեն թիկունք դարձրի քեզ.
 Մտքիս թոնջքով մութ խորհուրդների միջով սլացա.
 Անարատ հոգիս մարմնիս փրկութեամբ հավետ վատեցի.
 Զախ կողմիս ուժգին գորոշութուն տալով՝
 Տկարացրի աշիս ուժերն ու հաղթեցի նրանց.
 Հոգածությունդ իսկ տեսա իմ հանդէպ,
 Որ այստեղ գրել չեմ կարող, սակայն չսխառնեցի.
 Վայրի հավքի պէս դէպի վաղեմի
 Սովորությունն իմ նորից սլացա,
 Ինչպէս երբեմն Եփրեմի մասին ասել է Օվսեն.
 Աղոթքիս պահին նույնիսկ այս կյանքից չկտրվեցի.
 Մտքիս երիվարը ոտքի կանգնած չաբհեցի ես
 Բանականության երասանակով.
 Հին չարիքների վրա բարդեցի նորեն ինքնաստեղծ.
 Ըստ Հորի խոսքի, իմ իսկ ձեռքերով
 Պրկվեցի ծանր ու անտանելի անուրների մեջ,
 Ըստ Երեմիայի, ինքս իմ ձեռքով
 Անկարկատելի մի գոգնոց դարձա.
 Անանվանելի մի վիժվածքի պէս, ըստ առակողի,
 Մարդահամարից իսպառ ջնջվեցի...

Բան Ի, Բ

*
* *

Ինչպե՞ս համարեմ ես ինքս ինձ մարդ,
 Երբ կարգն եմ դառնում տմարդիների,
 Կամ ինչպե՞ս պիտի բանական կոչվեմ,
 Երբ հիմարութեամբ իմ՝ անբանների կցորդն եմ միայն.
 Ինչպե՞ս կարող եմ անվանվել տեսնող,
 Ե՛ս, որ իմ ներքին լույսերն եմ մարել,
 Եվ ինչո՞ւ պիտի ունենամ համբավ զգայականի,
 Երբ իմացության դռներս եմ փակված,
 Ինչո՞վ կարող եմ ցույց տալ ինձ որպէս անեղծի տիպար,
 Երբ անձնաւստեմ եմ եղել հոգեպէս:
 Նույնիսկ շարժուն ու շնչավորական

Իրավունք չունեմ ինքս ինձ կոչելու,
Թո՛ղ թե հոգևոր և կամ բանական:
Անողների մեջ անպետքագույնն եմ,
Անարգագույնն եմ որմնաքարերից,
Արհամարհվածն եմ կանչվածների մեջ,
Վատթարագույնը՝ հրավիրյալներից:
Սուրբ Երեսիայի սաածի նման,
Բռնված ցավերով ու տանջանքներով Երուսաղեմի՝
Ահաբեկվել ու ամբել եմ մահվան արհալիրքներով,
Բոլորից լքված ու անմխիթար.
Խամրեցին օրերս հեծեծանքներից
Ու տարիներս ընթացքը՝ անվերջ հառաչանքներից,
Ըստ սաղմոսողի նվագերգության.
Ջերթ ասվին՝ ցեցից և փայտը՝ որդից,
Ըստ իմաստունի, ես էլ հալվեցի խիթերից սրտիս,
Ինչպես սարդոստայն իսպառ մաշվեցի,
Ըստ սաղմոսողի, ու դարձա խոտան.
Ըստ Մարգարեի, ինչպես փութանցիկ ստավոտվա ամպ
Ու վաղորդյան ցող՝ անհետ ցնդեցի:

Բան Իս, Գ.

*

* *

Աղբյու՛ր գթության և ողորմության,
Բարեպարզ և տե՛ր, որդի բարձրյալի Հիսուս Քրիստո՛ս,
Գթա՛, խնայի՛ր ու մարդասիրի՛ր,
Նայի՛ր վտանգիս, հայացք ձգի՛ր իմ արտաբեկության,
Թշվառությանս վրա խոնարհվի՛ր,
Տե՛ս տազնապներս ու տվայտանքներս անդարմանելի,
Կարեկից եղի՛ր իմ կորստաբեր տառապանքներին,
Ծոշափի՛ր ախտերս ամենաթշվառ՝ բժշկի նման,
Քաղցրությամբ ականջ դի՛ր ողորմագին հեծեծանքներս,
Լսի՛ր խորախոր անդնդից շիրիմի
Մահվան անմոռն հառաչանքներս.
Թո՛ղ ամենազուր քո լսելիքը թափանցի հյուծված
Անդամներիս ձայնը պաղատագին:
Եվ քանզի հոգին՝ կենդանությանս
Գրավականը, անապական է,
Թո՛ղ որ անալլալ լինի նաև քո սերը գթառատ.
Հեզությամբ կցորդ եղի՛ր դժնդակ տկարությանս,
Մեռած պատկերիս դեմ ոյս մի՛ պահիր,
Դատաքննության մի՛ մտիր անշունչ կերպարանքիս հետ,
Խեղճ մահատանջիս վրա հարվածներ, նորից մի՛ տեղա,
Ջարդված խեցեղեն անոթիս դեմ մի՛ մարտնչիր ուժգին,
Բարկություններդ մի՛ կրկնիր վճռով խոշտանգվածիս դեմ,
Մի՛ բեր պատուհաս ավեր շինվածքիս,
Սպանված շանս էլ մի՛ քարկոծիր,
Ջախջախված լվիս վրա սաստկապես դու մի՛ որոտա,
Անպատված հողիս վրա մի՛ իբրև
Ամբարհավաճի մոնչա ուժգին,
Մերժելի մոխրիս մի՛ կանչիր դատի,
Ցնդելի չիռշուս մի՛ համարիր դու քեզ ընդդիմամարտ,
Տրորված տիղմիս մի՛ հաշվիր ոսոխ,
Եղուկ անարգիս մի՛ վանիր իբրև բռնամարտիկի,
Նետվելիք կոճղիս մի՛ պահիր իբրև գեհեհի ճարակ
Եվ բազմապատիկ այսքան խոսքերով հեզ կշտամբվածիս
Դու էլ վերստին մի՛ հանդիմանիր:

ԿԶ, Բ